

Maatschappelijk Verantwoord Beleggingsbeleid

Update: september 2022

Inleiding

Op kwartaalbasis analyseert extern adviseur Sustainalytics voor Pensioenfonds TNO het beleggingsuniversum op bedrijven, sectoren en landen waar het pensioenfonds niet in wil beleggen. Belangrijk hierbij is om aan te geven dat het uitsluitingsbeleid alleen wordt toegepast op mandaten waarvan de holdings direct op naam staan van het pensioenfonds. In dergelijke gevallen heeft het pensioenfonds namelijk inspraak op de samenstelling van de beleggingsportefeuille en kan de opdracht tot desinvestering gegeven worden.

De criteria die gelden bij uitsluiting, zijn terug te vinden in de bijlages die u aantreft aan het einde van dit bericht.

Uitsluitingslijsten

Het pensioenfonds sluit zowel bedrijven, sectoren als landen uit.

- Bedrijfsuitsluitingen

Wanneer een bedrijf of sector wordt uitgesloten, dan ziet het pensioenfonds af van de belegging in zowel de obligaties als de aandelen uitgegeven door de betrokken onderneming/sector.

Onderstaande tabel toont het aantal bedrijven dat op kwartaalbasis voor uitsluiting in aanmerking komt. In Q4 2022 wordt afgezien van de belegging in 810 bedrijven.

Tabel I: aantal bedrijfsuitsluitingen

	2019				2020				2021				2022			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Aantal uitgesloten bedrijven	44	54	67	67	111	110	135	319	332	322	287	495	483	469	783	810

In onderstaand overzicht staan de belangrijkste uitsluitingsgronden weergegeven.

Uitsluitingscriteria	Omschrijving	Aantal bedrijven
principle 1	Bedrijven dienen de internationaal aanvaarde mensenrechten te steunen en te respecteren.	24
principle 2	Bedrijven dienen zich er steeds van te vergewissen dat zij niet medeplichtig zijn aan schending van mensenrechten.	139
principle 4	Bedrijven moeten alle vormen van gedwongen of verplichte arbeid uitbannen.	1
principle 7	Bedrijven dienen voorzorg te betrachten bij hun benadering van milieuitdagingen.	23
principle 10	Bedrijven dienen elke vorm van corruptie tegen te gaan, inclusief afpersing en omkoping.	26
Tobacco producers		76
Tobacco retailers		32
Clustermunitie		3
State Owned Entities		49
Controversiële wapens		90
Steenkoolproducenten		135
Niet-traditionele fossiele brandstoffen		212
Totaal		810

In vergelijking met vorig kwartaal is het aantal uitgesloten bedrijven gestegen, namelijk van 783 naar 810. De stijging is vooral zichtbaar bij de niet-traditionele fossiele brandstoffen en bij bedrijven die de UN GCP schenden.

- Landenuitsluitingen

Per Q4 2022 sluit het pensioenfonds 23 landen uit. Dit zijn enerzijds landen die onder de sanctiewetgeving vallen van de VEN en/of EU, anderzijds de landen die voorkomen op de 'worst-of-the-worst'-landenlijst van het 'Freedom in the World report'. Het gaat dan om landen die de burgerlijke en politieke vrijheden ernstig schenden.

Uitsluiting betekent in dit geval dat het pensioenfonds niet belegt in staatsobligaties die zijn uitgegeven door de betrokken landen.

Watchlist

Het beleid van het pensioenfonds is om de meest ernstige schenders uit te sluiten, niet de ondernemingen die op de watchlist staan. Desalniettemin vindt het Bestuur belangrijk om ook deze lijst te monitoren daar het ondernemingen betreft die een gerede kans hebben om uiteindelijk op de uitsluitingslijst te belanden, mochten controverses escaleren.

Op dit moment staan 437 bedrijven op de watchlist.

Tabel II: aantal bedrijven op de watchlist

	2019				2020				2021				2022			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Aantal bedrijven op watchlist	89	88	113	116	176	181	192	439	449	490	419	489	404	364	415	437

Uitvoering beleid

De uitsluitingslijsten worden gedeeld met de vermogensbeheerders die voor het pensioenfonds een separaat mandaat beheren, voorzien van de instructie om af te zien van een belegging in de ondernemingen (aandelen en obligaties) en landen (staatsobligaties) die voorkomen op de overzichten.

Namens het pensioenfonds signaleert custodian Caceis op dagbasis of de managers van discretionaire mandaten zich houden aan deze uitsluitingslijsten. Ingeval van een overtreding, wordt van de vermogensbeheerder geëist dat afscheid wordt genomen van die positie.

Transparantie

Deelnemers kunnen bij het bestuursbureau nadere informatie over het uitsluitingsbeleid krijgen.

Bijlage I: The Ten UN Global Compact Principles

The UN Global Compact's ten principles in the areas of human rights, labor, the environment and anti-corruption enjoy universal consensus and are derived from:

- The Universal Declaration of Human Rights
- The International Labor Organization's Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work
- The Rio Declaration on Environment and Development
- The United Nations Convention Against Corruption

The UN Global Compact asks companies to embrace, support and enact, within their sphere of influence, a set of core values in the areas of human rights, labor standards, the environment and anti-corruption:

Human Rights

- [Principle 1](#): Businesses should support and respect the protection of internationally proclaimed human rights; and
- [Principle 2](#): make sure that they are not complicit in human rights abuses.

Labor

- [Principle 3](#): Businesses should uphold the freedom of association and the effective recognition of the right to collective bargaining;
- [Principle 4](#): the elimination of all forms of forced and compulsory labor;
- [Principle 5](#): the effective abolition of child labor; and
- [Principle 6](#): the elimination of discrimination in respect of employment and occupation.

Environment

- [Principle 7](#): Businesses should support a precautionary approach to environmental challenges;
- [Principle 8](#): undertake initiatives to promote greater environmental responsibility; and
- [Principle 9](#): encourage the development and diffusion of environmentally friendly technologies.

Anti-Corruption

- [Principle 10](#): Businesses should work against corruption in all its forms, including extortion and bribery.

Bijlage II: Criteria voor uitsluiting tabaksproducenten

Pensioenfonds TNO sluit tabaksbedrijven uit die voldoen aan de volgende criteria:

- Bedrijven die meer dan 5% van hun omzet halen uit de productie van tabak.
- Onder tabak wordt verstaan tabak, sigaretten, sigaren, pijptabak, rookloze tabak en elektronische sigaretten.
- Het universum bestaat uit beursgenoteerdebedrijven die in de voornaamste Developed- en Emerging Market indices zijn opgenomen.

- De uitsluiting geldt voor de discretionaire mandaten die in aandelen en obligaties beleggen.

Bijlage III: Criteria voor uitsluiting tabaksretailers

Pensioenfonds TNO sluit tabaksbedrijven uit die voldoen aan de volgende criteria:

- Bedrijven die meer dan 5% van hun omzet halen uit de verkoop van tabak.
- Onder tabak wordt verstaan tabak, sigaretten, sigaren, pijptabak, rookloze tabak en elektronische sigaretten.
- Het universum bestaat uit beursgenoteerdebedrijven die in de voornaamste Developed- en Emerging Market indices zijn opgenomen.
- De uitsluiting geldt voor de discretionaire mandaten die in aandelen en obligaties beleggen.

Bijlage IV: Clustermunitie

Vanaf 1 januari 2013 geldt in Nederland een wettelijk investeringsverbod op clustermunitie voor beleggers en aanbieders van beleggingsproducten. De lijst van betrokken ondernemingen wordt jaarlijks, na overleg tussen de AFM, brancheorganisaties en marktpartijen, bijgewerkt en op de website van het pensioenfonds gepubliceerd.

Bijlage V: Criteria voor uitsluiting van State Owned Entities

Staatsgecontroleerde ondernemingen worden uitgesloten als wordt voldaan aan de volgende criteria:

- Het land behoort qua mensenrechtenschending in minimaal drie van de afgelopen vijf jaar tot de worst-of-the worst op basis van de lijst van Freedom House of als de overheid van een land beschuldigd wordt van recente wreedheden en die overheid daarnaast de civiele en politieke rechten van haar inwoners ernstig inperkt.
- De overheid heeft een meerderheidsbelang (>50%) in de onderneming.
- De onderneming genereert >50% van de jaarlijkse overheidsinkomsten.

Bijlage VI: Criteria controversiële wapenfabrikanten

Pensioenfonds TNO sluit ondernemingen uit die voldoen aan de volgende criteria:

Betrokkenheid bij de productie van wapens en wapencomponenten met betrekking tot:

- Antipersoonsmijnen.
- Biologische en chemische wapens.
- Clusterwapens.
- Verarmd uranium.
- Kernwapens.
- Witte fosfor.

Voor de productie van bovenstaande wapencomponenten worden zowel essentiële, als niet-essentiële componenten uitgesloten. Ook worden componenten uitgesloten die specifiek voor deze toepassing zijn ontworpen, alsmede componenten die niet specifiek zijn ontworpen maar wel toepasbaar zijn voor gebruik van bovenstaande wapens.

Bijlage VII: Criteria steenkolenproducenten

Pensioenfonds TNO sluit ondernemingen uit waarvan de omzet voor 5% of meer kan worden toegeschreven aan mijnbouw en exploratie van steenkolen.

Bijlage VIII: Criteria controversiële wapenfabrikanten

Pensioenfonds TNO sluit ondernemingen uit die voldoen aan de volgende criteria:

Betrokkenheid bij de productie van wapens en wapencomponenten met betrekking tot:

- Antipersoonsmijnen.
- Biologische en chemische wapens.
- Clusterwapens.
- Verarmd uranium.
- Kernwapens.
- Witte fosfor.

Voor de productie van bovenstaande wapencomponenten worden zowel essentiële, als niet-essentiële componenten uitgesloten. Ook worden zowel componenten uitgesloten die specifiek voor deze toepassing zijn ontworpen, alsmede componenten die niet specifiek zijn ontworpen maar wel toepasbaar zijn voor gebruik van bovenstaande wapens.

Bijlage IX: criteria steenkolenproducenten

Pensioenfonds TNO sluit ondernemingen uit waarvan de omzet voor 5% of meer kan worden toegeschreven aan mijnbouw en exploratie van steenkolen.

Bijlage X: criteria niet-traditionele fossiele brandstoffen

Pensioenfonds TNO sluit ondernemingen uit waarvan de omzet voor 5% of meer kan worden toegeschreven aan de extractie van de volgende niet-traditionele fossiele brandstoffen; teerzanden, arctic drilling en schalie-energie.

Bijlage XI: criteria voor landenuitsluiting op grond van sancties

For a country's sovereign bonds to be investable, sanctions on the country, if any, should not meet the following criteria:

1. Sanctions are imposed by the UN and/or EU.
2. Sanctions are related to non-compliance with international treaties signed by the Netherlands (or to which the country is subject to as member of the international community).
3. The country's administration is subject to targeted measures, comprised of a travel ban and/or an asset freeze OR the country is subject to a country-wide arms embargo.
4. In case no timelines/limits are provided for sanctions to end, a 10-year timeframe is applied to assess the applicability and used as maximum validity period unless the controversies underlying the sanctions are clearly still on-going.

Bijlage XII: 'worst-of-the-worst'-landenuitsluiting volgens Freedom House

Jaarlijks publiceert Freedom House het 'Freedom in the World'-rapport.

Freedom House is een Amerikaanse NGO. In het 'Freedom in the World'-rapport van deze organisatie worden burgerlijke vrijheden en politieke rechten van landen wereldwijd in kaart gebracht. Op grond van de uitkomsten krijgen landen de status van 'vrij', 'gedeeltelijk vrij' of 'niet-vrij' toegewezen. Deze methodologie, die is afgeleid van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, wordt toegepast op alle landen, ongeacht hun geografische locatie, etnische of religieuze samenstelling of niveau van economische ontwikkeling.

Van de landen die 'niet vrij' zijn, wordt jaarlijks een 'worst-of-the-worst'-lijst gepubliceerd.